

ARCHÉ (v Řecku a dnes)

Většina nejstarších řeckých filosofů si kladla otázky po „arché“, eventuelně po „*archai*“, tj. po tom, zda na počátku všeho bylo (resp. jest) nějaké „jedno“, anebo zda na počátku byla (resp. jest nějaká „mnohost“ (*arché* totiž není jen něčím minulým, ale je také tím, co zakládá i všechno další, vzniknuvší a dále vznikající, a čemu nadále „vládne“). Thalés, Anaximandros a Anaximenes byli přesvědčeni, že *arché* je jen jedna (a že je živá; tak tomu bylo ostatně i u Hérakleita). Empedoklés však rozlišoval už čtyři „prvky“ (*stoicheia*), jimž však zcela chyběla oživenost, takže se dostávají do pohybu jen působením dvou proti sobě působících sil, totiž Lásky a Sváru – takže „počátků“ je vlastně šest. Některým dalším filosofům i to bylo ještě málo, a tak předpokládali počátků více, ba mnoho, případně nespočetně. Leukippos a Démokritos počítali s neomezeným množstvím atomů, ale mezi „jsoucna“ zařadili také „prázdnou“ (jako to, co „jest“ mezi atomy).

(Písek, 160416-1.)